

KIRGISTAN

OBLICZA TRANSFORMACJI

Redakcja naukowa
Michał Kuryłowicz
Krystian Pachucki-Włosek

Kirgistan – oblicza transformacji

pod redakcją
Joachima Dieca, Anny Jach,
Michała Kuryłowicza i Jana Brodowskiego

Tom 1

KIRGISTAN – oblicza transformacji

POD REDAKCJĄ

MICHAŁA KURYŁOWICZA I KRYSTIANA PACHUCKIEGO-WŁOSKA

Michał Kuryłowicz
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
ID <https://orcid.org/0000-0002-5041-6683>
✉ michal.kurylowicz@uj.edu.pl

Krystian Pachucki-Włosek
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
ID <https://orcid.org/0000-0002-4527-5441>
✉ krystian.pachucki97@gmail.com

© Copyright by individual authors, 2020

Recenzent: prof. dr hab. Grzegorz Mazur

Opracowanie redakcyjne: Marta Kupańska

Projekt okładki: © Ka Klakla

ISBN 978-83-8138-107-9 (druk)
ISBN 978-83-8138-265-6 (on-line, pdf)
<https://doi.org/10.12797/9788381382656>

Na okładce wykorzystano zdjęcie autorstwa E. Żak
(Biszkek, Kirgistan)

Publikacja została dofinansowana ze środków Wydziału Studiów
Międzynarodowych i Politycznych UJ, Instytutu Rosji i Europy
Wschodniej UJ, Instytutu Bliskiego i Dalekiego Wschodu UJ

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: akademicka@akademicka.pl

Księgarnia internetowa: <https://akademicka.pl>

Spis treści

<i>Od redakcji</i>	9
<i>From the Editor</i>	11
Michał Kuryłowicz, Krystian Pachucki-Włosek	
<i>Wprowadzenie</i>	13

I. Polityka

1. Krystian Pachucki-Włosek	
<i>Prezydent i egzekutywa we współczesnym Kirgistanie</i>	25
2. Michał Kuryłowicz	
<i>Parlament i ewolucja systemu partyjnego w Kirgistanie po 2010 roku</i>	43
3. Krystian Pachucki-Włosek	
<i>Oblicze ideowe republiki i polityka historyczna współczesnego Kirgistanu</i>	69

II. Gospodarka

1. Łukasz Rabiasz	
<i>Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne Kirgistanu, główne działy gospodarki i polityka ekonomiczna po 2010 roku</i>	85
2. Katarzyna Kosowska	
<i>Kirgistan w pętli energetycznej – problemy z wykorzystaniem potencjału wodnego republiki, tradycyjne i nowe źródła energii</i>	105
3. Patryk Dujka	
<i>Handel międzynarodowy Kirgistanu – najważniejsi partnerzy, kluczowe produkty eksportowe i importowe</i>	123

4. Konstancja Polit
*Migracja zarobkowa z Kirgistanu. Znaczenie gospodarcze
i polityczne kirgiskich gagarbaiterów*143

III. Społeczeństwo

1. Paweł Panasiuk
Panorama społeczna Kirgistanu169
2. Elżbieta Żak
*Tożsamość państwowa czy komunikacja międzykulturowa?
Problemy językowe we współczesnym Kirgistanie*185
3. Daria Saprynskaja, Iwan Sokołowski
Islam w Kirgistanie207
4. Barbara Tomków
*Polityka w zakresie równości płci i pozycja kobiety
we współczesnym Kirgistanie*227
5. Michał Kuryłowicz
Edukacja i polityka edukacyjna współczesnego Kirgistanu245
6. Bartosz Oleszko-Pyka
*Dziennikarstwo internetowe oraz media społecznościowe
w Kirgistanie – znaczenie oraz społeczna odpowiedzialność*.....271

IV. Kirgistan na arenie międzynarodowej

1. Michał Lubina
*Po pierwsze Rosja. Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa
Kirgistanu wobec nowych wyzwań na obszarze eurazjatyckim*287
2. Sebastian Torłop
*„Mała Wielka Gra” – Kirgistan pomiędzy Federacją Rosyjską
a USA w aspekcie militarnym*.....311
3. Paweł Panasiuk
Kirgistan – stosunki z sąsiadami w regionie Azji Centralnej.....329
4. Kinga Osierda
Tureckie soft power w Kirgistanie343

Zakończenie

Elżbieta Żak	
<i>Odwiedziny w „nieucywilizowanej” przestrzeni</i>	361
Biogramy	367
Indeks nazwisk.....	371

2. Tożsamość państwowa czy komunikacja międzykulturowa?

Problemy językowe we współczesnym Kirgistanie

ABSTRACT

National Identity or Intercultural Communication? Language Issues in Contemporary Kyrgyzstan

In the present paper the position of the Russian language in the Republic of Kyrgyzstan is considered, based on the heritage of the former Soviet Union and in the new political and social contexts in this country. The collapse of the Soviet Union has caused transformations in all fields, and it has also brought about language problems in Central Asian Republics. In the Soviet past, the Russian language had even been an important element of the campaign of *cultural russification*, but in Kyrgyzstan it also became the language of progressive culture, language of education, technological development, and business relations. The Russian language has maintained its official status still since the year 1989, but because of the need to force and create an independent national identity, the government has been obliged to implement a lot of reforms in order to develop the Kyrgyz language. That is why we can observe significant political processes, which had determined the government's work focused on development of Kyrgyz language with a big challenge of creating its systematic structure and the proper administrative, legal, and technological terminology in this national lan-

guage. What is focused on are educational problems, including the Russian speaking government clerks and officials, and also the low level of contemporary school education in Kyrgyzstan and social and economic perspectives without the knowledge of Russian.

Keywords: Russian, Kyrgyz language, language problems in Central Asian Republics, educational problems in Kyrgyzstan

Резюме

Государственная идентичность или межкультурная коммуникация? Языковые проблемы в современном Кыргызстане

В настоящей статье анализируется присутствие и роль русского языка в Республике Киргистан после падения СССР, когда позиция этого языка упала ввиду политических решений и потребности подчеркивать отдельную национальную идентичность в образовавшихся странах. В советский период русский язык являлся существенным элементом кампании, направленной на русификацию национальных культур. Одновременно в странах Центральной Азии он являлся языком прогрессивной культуры – языком образования, техники и бизнеса. В сегодняшнем Киргистане у него позиция официального языка и спор о языках политизирован. С 1989 года киргизскому языку был присвоен статус государственного языка, однако государство вынуждено добиваться реформы и развития киргизского языка, приспособления его и чиновников к применению его в административной, судебной, технической сферах.

Ключевые слова: русский язык в Киргистане, официальный язык, национальная идентичность

Ille znasz języków, tyle razy jesteś człowiekiem

słowa przypisywane J.W. Goethemu

Po rozpadzie Związku Radzieckiego obecność języka rosyjskiego i jego pozycja stanęły w różnym nasileniu w sprzeczności z potrzebą zaznaczenia odrębności poszczególnych tożsamości naro-

dowych czy to na Białorusi, Ukrainie, czy też w państwach Azji Centralnej. W czasach sowieckich język rosyjski stanowił jeden z istotniejszych elementów kampanii ukierunkowanej na rusyfikację kultur regionalnych. Dlatego też akcentowane odrodzenie narodowe, niepodległość i tworzenie nowej, suwerennej państwowości w sposób naturalny opierały się na podkreślanii roli języka narodu tytularnego w poszczególnych krajach. Jego pozycję wzmocniały także odpowiednie rozporządzenia legislacyjne. Zbieżnie z mechanizmami cechującymi rzeczywistość postkolonialną wydawano odgórne dyrektywy mające na celu zaktywizowanie rozwoju tego języka oraz rozpowszechnienie go wśród obywateli przy jednoczesnym ograniczeniu sfer zastosowania języka byłego hegemonu. Realizowana obecnie w Kirgistanie polityka językowa ze zrozumiałych względów przyznaje zdecydowane preferencje prawne językowi kirgiskiemu.

We wrześniu 2019 roku mija trzydzieści lat od momentu przyjęcia w 1989 roku przez Najwyższą Kirgiską Socjalistyczną Republikę Sowiecką ustawy nadającej językowi kirgiskiemu status języka państwowego (*День государственного...*, 2019). Odgórna decyzja dała początek procesowi gwałtownego rozwoju tego języka, który wcześniej ustępował roli rosyjskiemu, powszechnie stosowanemu w strukturach władzy, przez wykwalifikowanych specjalistów, elity rządzące oraz urzędników przy sporządzaniu dokumentacji. To jemu w utrwalonej praktyce przypisywano funkcję wiodącą na poziomie instytucjonalnym, co nie uległo samoistnej zmianie nawet wraz z formowaniem się nowej państwowości kirgiskiej. Dobrym tego przykładem jest fakt, że teksty zarówno konstytucji Kirgistanu z roku 1993, jak i tej przyjętej po rewolucji kwietniowej w roku 2010 pierwotnie zostały zapisane w języku rosyjskim, a następnie dopiero przetłumaczone na kirgiski (Юсупханов, 2013).

Ponadto język rosyjski przez wiele dziesięcioleci pełnił funkcję języka nauki oraz edukacji w Kirgizji. Kojarzony ze sferą postępu i osiągnięć cywilizacyjnych – w szczególności wiódł prymat

w sferach technicznych i inżynierskich, zapewniając przepływ informacji. Stworzona wspólna rosyjskojęzyczna przestrzeń dla rozwoju w tych dziedzinach sprawiła, że Politechnika Frunzeńska stała się jedną z bardziej wpływowych i znaczących uczelni wyższych na terenie całego Związku Sowieckiego (Юсупханов, 2013). Codzienną praktyką był kontakt z etnicznymi Rosjanami, którzy do roku 1989 stanowili ponad jedną piątą ludności całego kraju (Калишевский, 2014) oraz ponad połowę mieszkańców stolicy (Национальный статистический..., 2010, s. 33). Ścisły kontakt z cywilizacją rosyjskojęzyczną spowodował, że język rosyjski stał się monopolistą w świecie terminologii, zwłaszcza związanej z postępem technologicznym, wchodząc w naturalny obieg wraz z przenikającymi do codziennego użytku Kirgizów takimi urządzeniami jak telefon, lodówka (*hołodilnik*), telewizor (słowa te nie posiadają ekwiwalentów w języku kirgiskim).

Rozdźwięk w równoległym funkcjonowaniu języka rosyjskiego oraz języków narodowych zaczął wypuklać się u schyłku istnienia Związku Sowieckiego. W 1990 roku wobec nasilającej się polityki językowej w poszczególnych republikach związkowych została przyjęta przez Radę Najwyższą ZSRS ustawa o językach narodów Związku Radzieckiego – wcześniej używana jest forma Związku Sowieckiego – tak też i jest w skrócie ZSRS. Precyzowała ona zasady współistnienia języków narodowych oraz języka ogólnopaństwowego. W artykule 4 tej ustawy *Określenie prawnego statusu języków* pojawia się zapis: „Uwzględniając zaistniałe uwarunkowania historyczne, w celu realizacji zadań ogólnozwiązkowych, język rosyjski na terytorium ZSRS uznany jest za język oficjalny ZSRS i służy jako narzędzie komunikacji pomiędzy narodami” (*Закон о языках...*, 1990). Warto podkreślić, że w momencie ogłoszenia niezależności Republiki Kirgistanu ponad 20% mieszkańców tego kraju miało rosyjskie pochodzenie (Кельнер-Хайнкелле, Ландау, 2015, s. 159).

Kirgistan jako jedyny z krajów byłego Związku Radzieckiego powtórzył powyższy zapis w artykule 10 konstytucji. Dane

z 1999 roku potwierdzają, że 46,5% wszystkich obywateli Kirgistanu, włączając dzieci do 15 roku życia, zna język rosyjski (Хайт, 2005). W 2000 roku został mu nadany status języka oficjalnego, co spotkało się z krytyką w kręgach nacjonalistycznych, w których żądano nawet wprowadzenia egzaminów potwierdzających znajomość języka tytularnego dla wszystkich urzędników państwowych (Келльнер-Хайнелле, Ландау, 2015, s. 160). Niemniej jednak zgromadzenie ustawodawcze kirgiskiego parlamentu – Żogorku Kenesz (*Закон Кыргызской Республики...*, 2000) przyznało językowi rosyjskiemu równoległą rolę z językiem państwowym (kirgiskim) w sferze zarządzania krajem, w ustawodawstwie i sądownictwie republiki. Język ogólnozwiązkowy został określony jako narzędzie komunikacji pomiędzy poszczególnymi narodami – Kirgistan zamieszkuje ponad osiemdziesiąt narodowości (*Надо ли скрывать...*, 2012) – oraz integracji republiki ze społecznością międzynarodową. Obecność tego języka w nowej rzeczywistości geopolitycznej pozwala państwu na aktywne uczestnictwo w obrębie takich struktur politycznych i ekonomicznych jak Euroazjatycka Unia Gospodarcza, Organizacja Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym oraz Szanghajska Organizacja Współpracy (Цой, 2018).

Niemniej jednak od momentu uzyskania niepodległości spory o język rosyjski i jego status w Republice Kirgistanu nie milkną, a pod koniec drugiej dekady XXI wieku wręcz się zaostrzyły, utrudniając zachowanie, skądinąd wymuszonej, równowagi językowej. Liczba zamieszkujących ten kraj Rosjan wskutek procesów emigracyjnych, jakie nasiliły się w latach 90. i na początku XXI wieku, spadła do niespełna 6% w 2016 roku (Омуркулова-Озерска, Кийизбаева, 2018, s. 29). Ponadto przybiera na sile znany dyskurs, zgodny z którym w państwach z krótkim doświadczeniem niezależności politycznej, konstruujących własne struktury zarządzania oraz akcentujących odrębną tożsamość, instrumentem utrwalania świadomości narodowej staje się język. Tymczasem

zawrotne tempo zmian globalizacyjnych sprawia, że kwestia języka zaczyna odgrywać dla członków danej społeczności rolę pragmatyczną. W państwach europejskich można zaobserwować tendencję polegającą na tym, że z jednej strony w kulturze, polityce, tradycji szanowane są i dowartościowywane języki lokalne, stanowiące nieodłączną część dziedzictwa i bogactwa regionalnego, ale z drugiej strony – w krajach wieloetnicznych wybór języka edukacji nie musi być bezpośrednio wiązany z przynależnością etniczną obywateli.

Jak zauważa działaczka społeczna i polityczna Elmira Imanalijewa (Иманалиева, 2018), język rosyjski w dzisiejszym świecie stał się językiem „Eurazjatów”, czyli mieszkańców takiego obszaru geopolitycznego, który ze względu na uwarunkowania historyczne podlega oddziaływaniu zarówno kultury europejskiej, jak i azjatyckiej, przy jednoczesnym zachowaniu własnej specyfiki narodowej. Wobec nasilających się w Kirgistanie licznych sporów wokół języka oficjalnego Imanalijewa podaje wyrazisty przykład „człowieka euroazjatyckiego”, jakim był Czyngiz Ajtmatow, na kanwie poświęconych mu jubileuszowych obchodów. Zgodnie z wydanym przez byłego prezydenta Kirgistanu Ałmazbeka Atambajewa rozporządzeniem w 2018 roku uroczyste świętowano bowiem w tym kraju jubileusz Czyngiza Ajtmatowa. Obchody zostały zorganizowane w 90. rocznicę urodzin oraz 10. rocznicę śmierci tego jednego z najpoczytniejszych współczesnych pisarzy (wedle danych UNESCO), którego dzieła przetłumaczono na 176 języków o łącznym nakładzie ponad stu milionów egzemplarzy (*ТЮРКСОЙ обьявил...*, 2017).

Czyngiz Ajtmatow, opowiadając w 1996 roku historię swojego życia Friedrichowi Hitzlerowi (Ajtmatow, 2017), przytacza sytuację, w której dokonał pierwszego „przekładu kulturowego”. Jako pięć-sześćioletnie dziecko przyszły pisarz wyruszył z rodziną na letnie obozowisko koczowników w górach – *dżajłoo* (джайлоо). Niezależnie od powstających na obszarze Związku Radzieckiego

w latach 30. kołchozów, stada koni pędzono również na kirgiskie pastwiska. Podczas takiego wysokogórskiego wypasu zdechł jeden z bardziej wartościowych ogierów rozplodowych, przywieziony specjalnie dla celów hodowlanych z nad Donu. Koń przetransportowany z odmiennego środowiska nie rozpoznał trujących roślin porastających jedną z pobliskich łąk, co instynktownie potrafiły robić miejscowe zwierzęta. Odpowiedzialność wobec władz rejonowych sparaliżowała tamtejszych *czabanów* (pasterzy koni). Bariera językowa uniemożliwiła dorosłym objaśnienie sytuacji przybyłemu z miasta w celu sporządzenia protokołu weterynarzowi – Rosjaninowi. Rozładować napięcie i uniknąć konsekwencji udało się dzięki pomocy dziecka, przyszedłszy dwujęzycznego pisarza, potrafiącego po rosyjsku wytłumaczyć zajście: „Tym sposobem po raz pierwszy zostałem tłumaczem z rosyjskiego na kirgiski i z kirgiskiego na rosyjski. I obydwu tym kulturom służę do dziś” (Ajtmatow, 2017, s. 21).

Przytoczona powyżej historia może się wydawać banalna, a misja porozumienia międzykulturowego – naiwna w kontekście różnorodnych prób jej realizacji wielokrotnie podejmowanych w krajach wieloetnicznych. Obrazuje jednak dobitnie kontrast pomiędzy interesami i realizowanymi celami oraz uwarunkowaniami codziennej egzystencji cechującymi dwie rozłączne kultury. Są one od siebie tak odległe, że bez pośrednictwa języka werbalnego nie potrafią dojść do konsensusu, a w sytuacji braku zrozumienia w szybki sposób rodzą się podejrzenia i oskarżenia, prowadzące do niepożądanych konsekwencji i podporządkowania interesów jednej strony nadrzędnej strukturze zarządzania.

Prowadzona od końca lat 30. XX wieku skuteczna polityka budowania wspólnego tworu państwowego przy pomocy języka osiągnęła niewątpliwy sukces w Sowieckiej Kirgizji, w której naród tytularny w znacznej mierze uległ wpływom rusyfikacji. Wykształciła się dwujęzyczność, a nawet praktyką powszechnie przyjętą stało się używanie wyłącznie języka rosyjskiego przez wielu Kirgizów

zamieszkujących miasta. Ze względu na ich przynależność kulturową niejednokrotnie sytuują się oni bliżej etnicznych Rosjan niż rdzennych Kirgizów, prowadzących rolnicze bądź pasterskie życie na wsiach (Летняков, 2015, s. 103). Jak pisze Górecki, rozważając współczesne kirgiskie kwestie tożsamościowe: „Na razie, jak mówi jeden z bohaterów filmu Nurbeka Egena *Narodziny Manasa jako przecucie*, Kirgiz rodzi się Kirgizem, żyje jak Rosjanin, a umiera jak Arab” (Górecki, 2018, s. 166). Zdanie to obrazuje zmieniające się etapy oraz wpływy kulturowe, w obrębie których wiodącą rolę odgrywają absolutnie odmienne języki. Dom, dzieciństwo, sfera pierwotnego kontaktu z naturą przynależy do kręgu kirgiskiego; wykształcenie, kariera zawodowa, kwestie zarobkowe oraz preferowany na etapie realizacji sił twórczych styl życia stają się domeną świata rosyjskojęzycznego, a płaszczyznę religijną i sakralną, coraz mocniej zaznaczającą swą obecność w rzeczywistości społecznej, wypełnia język arabski.

Natomiast kwestia zachowania pozycji języka rosyjskiego w Kirgistanie po rozpadzie Związku Radzieckiego, do czego władze jeszcze u progu XXI wieku odnosiły się przychylnie (prezydent Akajew wspierał ideę bilingwizmu) (Кельнер-Хайнкелле, Ландау, 2015, s. 161), z problemu istotnego społecznie przekształciła się w pole konfliktu politycznego (Короткова, 2019). Sprzyjał temu wciąż istniejący podział na zrusyfikowanych mieszkańców miast oraz mówiącą po kirgisku ludność wiejską, na rosyjskojęzyczne regiony północne oraz kirgiskojęzyczne południowe. Dobitym przykładem gier polityczno-językowych była sytuacja po drugiej rewolucji 2010 roku i odejściu pochodzącego z południa kraju prezydenta Bakijewa. Ówczesna głowa państwa okresu przejściowego Roza Otunbajewa, chcąc zjednać sobie nacjonalistycznie zorientowane elity regionalne z południowej części kraju, zaproponowała odejście od edukacji w języku rosyjskim w szkołach (Летняков, 2015, s. 102).

Jak zauważa Elmira Imanalijewa, była wiceminister oświaty, błędem jest to, że obecnie w kraju dominują dwie skontrastowane

postawy – „prorosyjskość” i „antyrosyjskość”, które przekładają się na przeciwstawianie języka państwowego oficjalnemu. Podkreśla ona zgubne upolitycznianie problemu komunikacji, zaznaczając, że język rosyjski od dawna stał się nieodłączną częścią kultury Kirgistanu i nie należy tej kwestii wykorzystywać w celach populistycznych (Иманалиева, 2018). Takie podejście nie jest odosobnione, gdyż faktycznie asymilacja kultury rosyjskiej zachodziła intensywnie, a postrzegana była ona w ówczesnej Kirgiskiej SRS, w odróżnieniu od innych republik związkowych (na przykład Gruzji czy państw nadbałtyckich), jako modernizująca, a nie kolonizująca.

Tym bardziej jaskrawo wyróżniają się polityczne dyskusje wokół języków, niegasnące w ciągu ostatnich dwudziestu lat. Niezależnie od obowiązującej od 1989 roku ustawy odnośnie do priorytetu języka państwowego, w kręgach rządzących nadal funkcjonował podczas obrad język rosyjski, jako że był on domeną ludzi wykształconych, osób aktywnych na polu społecznym, politycznym, intelektualnym. Niemniej jednak potrzeba konsolidacji tożsamościowej kraju wciąż skłaniała do promowania języka narodu tytularnego. Pod koniec 2002 roku został przedłożony przez prezydenta Akajewa projekt nowej ustawy o języku państwowym, która została przyjęta dopiero w 2004 roku. Akcentowano w niej po raz kolejny konieczność znajomości języka kirgiskiego przez wszystkich urzędników oraz używania go przez dyplomatów w placówkach poza granicami kraju. Określano zakres jego funkcjonowania na wszystkich etapach edukacji, uznano za język kultury, sztuki, środków masowego przekazu, wydawnictw, pracy administracji, poczty oraz sił zbrojnych. Ponownie położony został nacisk na realizację w praktyce zapisów w ustawie w celu bezwzględного podniesienia statusu języka kirgiskiego. Przyjęciu niniejszego dokumentu towarzyszyły kilkumiesięczne debaty w parlamencie i społeczeństwie kirgiskim. Przeciwnicy wyrażali obawy przed dyskryminacją ludności rosyjskojęzycznej

i przedstawiciele innych społeczności narodowych oraz przed zaostrożeniem konfliktów międzyetnicznych. Aby powstrzymać falę protestów i podziałów społecznych na prawdziwych Kirgizów i rusofilów, prezydent Akajew w swym wystąpieniu 2 kwietnia 2004 roku wyraził poparcie dla kirgisko-rosyjskiego bilingwizmu (Келльнер-Хайнкелле, Ландау, 2015, s. 163). Niemniej jednak debaty społeczne wokół kwestii językowych nie milkły, tym bardziej że w 2007 roku podjęto uchwałę wprowadzającą konieczność znajomości języka kirgiskiego do otrzymania obywatelstwa Kirgistanu. Rozbieżności pomiędzy postulowanymi założeniami a ich konkretną realizacją były ogromne.

22 kwietnia 2011 roku parlament Kirgistanu przyjął uchwałę *O kompleksowych środkach dla realizacji postanowień uchwały KR „O języku państwowym KR”* (Постановление Жогорку Кенеша..., 2011). W konsekwencji 6 marca 2013 roku premier Kirgistanu Dżantoro Satybałdijew podpisał kolejne rozporządzenie, mające zdynamizować w praktyce stosowanie się do ustawy sprzed dwóch lat, mówiące o obowiązku podjęcia konkretnych kroków w kwestii nauki języka kirgiskiego dotyczącej urzędników państwowych i regionalnych oraz przetłumaczenia oficjalnie funkcjonującej dokumentacji na ten język (Постановление Правительство..., 2013). Wówczas powstały programy rządowe wspierające urzędników w tym zakresie oraz ogłoszona została „narodowa strategia stabilnego rozwoju republiki, w której głównym czynnikiem zjednoczenia narodu ma być wzmocnienie konsolidacyjnej roli języka państwowego oraz rozwój jego różnorodności”. Jednocześnie w 2012 roku dwie partie – nacjonalistyczna Ata Żurt i wchodząca wówczas w skład koalicji rządzącej Republika na czele z działaczką Urmat Amanbajewą – zaczęły aktywnie dążyć do ograniczenia użycia języka rosyjskiego, domagając się egzekwowania ustalonego w ustawie zakresu funkcjonowania języka kirgiskiego (łącznie z żądaniem zdawania egzaminu państwowego ze znajomości tego języka przez urzędników oraz wprowadzeniem kar dla

osób fizycznych i podmiotów prawnych za niestosowanie się do wytycznych ustawy). Ugrupowania te cieszyły się mocną pozycją dzięki posiadanym możliwościom finansowym oraz szerokiemu elektoratowi. Stąd też proponowane przez Amanbajewą poprawki do ustawy zostały pod koniec 2012 roku przyjęte przez Żogorku Kenesz (*Русский язык...*, 2013).

Narodowy Program Rozwoju Języka Państwowego i Doskonalenia Polityki Językowej w Republice Kirgistanu obejmuje okres od 2014 do 2020 roku (*Национальная программа...*, 2013). Został on przyjęty w 2015 roku, po kolejnym rozporządzeniu prezydenta Ałmazbeka Atambajewa (*Указ Президента Кыргызской Республики...*, 2015). Zgodnie z przeprowadzoną w dokumencie analizą sytuacji, jaką zdiagnozowano za rok 2013, język państwowy wykorzystywany jest w sferze edukacji szkolnej na poziomie podstawowym, literatury pięknej, kultury i sztuki, mediów, handlu i w życiu społeczno-politycznym. Tymczasem język rosyjski przeważa w edukacji ponadpodstawowej oraz szkolnictwie wyższym, w nauce, Internecie, w sferach komunikacji biznesowej oraz międzynarodowej, a także w organach administracyjnych. Jak podkreślają autorzy diagnozy – język kirgiski niewystarczająco stosowany jest w dziedzinach przyczyniających się do polepszenia jakości życia, takich jak zdobycie wykształcenia, specjalizacji, realizacja działalności zawodowej. Dlatego celem przyjętej polityki językowej ma być doprowadzenie do całościowego funkcjonowania języka państwowego we wszystkich sferach życia społecznego. Tekst wskazuje również na brak wypracowanych tradycji i praktyk wykorzystywania języka kirgiskiego w komunikacji profesjonalnej i specjalistycznej.

Wydane wówczas polecenie, nakazujące pracownikom wszystkich ministerstw i resortów, by natychmiast rozpocząć naukę języka kirgiskiego, po raz kolejny ukazuje opieszałość, opór i trudności mentalne, kulturowe, wreszcie i finansowe związane z praktyczną realizacją niełatwego zadania stworzenia oraz opanowania

urzędowego, prawnego języka narodowego. Potwierdza to szef kancelarii premiera Nurchan Momunalijew, mówiąc, że wprawdzie ustawa i dyrektywy istnieją, ale wielokrotne próby wprowadzenia języka państwowego do pracy urzędników nie odniosły wymaganych rezultatów, a wskutek ograniczenia bazy leksykalnej stosowany jest wciąż język rosyjski (Иващенко, 2013). Problematiczne pozostają sfery finansowo-ekonomiczne, bankowe, technologie IT. Parlamentarzysta Dastan Biekieszew, doktor nauk prawnych, skrytykował projekt Amanbajewej, dowodząc braku precyzyjnych ekwiwalentów również dla terminów prawniczych, które w przekładzie na język kirgiski nie wypracowałyby ich sensu (*Русский язык...*, 2013). Były rektor Kirgisko-Tureckiego Uniwersytetu Manas Culajman Kajypow wielokrotnie podkreślał, że wydana w tym języku literatura naukowa oraz podręczniki obfitują w utrwalone w praktyce akademickiej pojęcia rosyjskie wobec niemożności dokonania adekwatnego przekładu (*Русский язык...*, 2013).

Przeciwną postawę prezentuje zastępca Momunalijewa Kadanbaj Baktygułow, twierdząc, że język kirgiski posiada wystarczającą ilość terminów specjalistycznych do prowadzenia odpowiedniej dokumentacji. On sam jest członkiem Komisji Terminologicznej w ramach Narodowej Komisji ds. Języka Państwowego i – od roku 1989 – autorem dwóch słowników: terminów budowlanych oraz inżynierskich. Podczas prac nad tłumaczeniami poszczególnych pojęć, jak objaśnia Baktygułow, w szczególności określeń technicznych, pozostawiano niektóre słowa rosyjskie, część zapożyczono z innych języków obcych, choć w przypadku kiedy istniały analogie kirgiskie, wybierano te właśnie ekwiwalenty. Powstałe pomoce książkowe następnie zostały przekazane do uczelni, Państwowego Przedsiębiorstwa Budowlanego, do bibliotek i sklepów (Иващенко, 2013). Wedle danych tego przedstawiciela władz rządowych w 2012 roku z ponad 49 000 dokumentów, które wpłynęły do głównych urzędów, około 75% sporządzono w języku

rosyjskim, natomiast listy i podania, które nadesłano z regionów w 70% napisane zostały po kirgisku (Иващенко, 2013).

Warto wspomnieć, że w rzeczywistości język kirgiski od dłuższego czasu stosowany jest w urzędach w odległych od stolicy obwodach Kirgistanu (w szczególności w południowej części kraju) i tam powstał już odpowiedni zasób terminologiczny, który należałoby ujednoczyć i przeszczepić do Biszkeku. Problem polega na tym, że większość dotychczasowej kadry urzędniczej otrzymała wyższe wykształcenie w języku rosyjskim i na etapie pracy zawodowej posługiwała się tym właśnie językiem. Stąd też język kirgiski poprzez wydane odgórne dyrektywy został poddany poważnej próbie i musi przejść gruntowne przekształcenia. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że na przełomie XX i XXI wieku odnotowano największy w kraju przyrost ludności stolicy – 9,8% (Кельнер-Хайнелле, Ландау, 2015, s. 156) – spowodowany wewnętrzną migracją Kirgizów z obszarów wiejskich. Zjawisko to wpłynęło wydatnie na zwiększenie liczby ludności Biszkeku mówiącej po kirgisku. Jednocześnie według danych z początku 2018 roku liczba Rosjan zamieszkujących stolicę spadła do 16% (Национальный статистический комитет, 2018, s. 101).

Niezależnie od tych tendencji – zgodnie ze słowami Nakena Kasijewa, dyrektora rządowej Państwowej Agencji ds. Samorządu i Stosunków Międzyetnicznych – problemy się mnożą, gdyż nawet sami Kirgizi nie potrafią biegle pisać w swoim języku rodzimym. Sprzeczność polega na tym, że co prawda w ostatnich kilkunastu latach nie milną dyskusje o języku państwowym, powoływane są specjalne komisje, natomiast bezpośrednio nie porusza się problematycznej kwestii nauczania języka narodu tytularnego na skalę całego kraju oraz brakuje bazy przedmiotowej (Иващенко, 2013). Komentując sytuację w roku 2012, kirgiski politolog i badacz, profesor Ałybek Akunow, potwierdził tezę, zgodnie z którą u podstaw problemu leży niski poziom nauczania języka kirgiskiego, починаjąc już od edukacji szkolnej. Brakuje wykwalifikowanych kadr

(co mocniej jest odczuwalne wskutek nieustającej emigracji ludności rosyjskojęzycznej), sprawdzonych metodyk oraz literatury naukowej. Ponadto wielka liczba dzieci albo zupełnie nie uczęszcza do szkół, albo pojawia się w nich czysto formalnie i sporadycznie. Wedle słów profesora niebezpieczeństwo tkwi w tym, że nowe pokolenie Kirgizów w swojej sporej części nie potrafi czytać, co systemowo ignoruje rząd, rzekomo i sztucznie dbający o rozwój języka kirgiskiego (Akunov, 2012). Jako negatywne skutki reformy systemu edukacji w Kirgistanie Mieduszewski i Szyszkińska podają przede wszystkim odczuwalną redukcję finansowania w porównaniu z czasami sowieckimi, a także obniżenie poziomu przygotowania zawodowego kadr (czego powodem stał się także wspomniany odpływ wykwalifikowanych specjalistów rosyjskojęzycznych) i utrudniony dostęp do szkół dzieci z biednych rodzin (Медушевский, Шишкина, 2014, s. 336). Jak podkreślają badacze, po 2005 roku pogłębił się także kryzys systemu edukacji przedszkolnej w kraju, spowodowany zmniejszeniem liczby przedszkoli, które nie znajdują się w gestii Ministerstwa Edukacji i Nauki Kirgistanu (Медушевский, Шишкина, 2014, s. 336-37).

Z większymi bądź mniejszymi trudnościami do 2019 roku cała dokumentacja państwowa została przetłumaczona na język kirgiski (Короткова, 2019). Również na początku tego roku Ministerstwo Edukacji i Nauki Kirgistanu oświadczyło, że tegoroczni absolwenci posiadający certyfikat języka kirgiskiego uzyskują pierwszeństwo w staraniach o bezpłatne bądź grantowe miejsca na uczelniach (Пантелеева, 2019). Od 1 marca 2018 roku, zgodnie z wydanym przez premiera Sapara Isakowa rozporządzeniem, urzędnicy państwowi są weryfikowani pod kątem znajomości języka kirgiskiego. Od roku 2019 powinien to być poziom podstawowy (A2), w 2020 – średni, a w 2021 – zaawansowany (Ажыматов, 2017). Niestety po raz kolejny można zauważyć, że rzeczywistość biegnie swoim torem, pozostawiając naciski oraz powtarzane postulaty w sferze życzeń oraz papierowych dyrektyw. Prezydent So-

oronbaj Dżeenbekow 23 września 2019 roku podczas obchodów trzydziestolecia przyjęcia uchwały o języku państwowym skrytykował działania prowadzone zgodnie z programem rozwoju tego języka w latach 2014–2020. Konstatował dobitnie, że zaledwie 40% dokumentacji organów państwowych sporządzane jest po kirgisku, a ponadto wskazywał na niski poziom językowy tych pism, przez co zarówno język, jak i urzędnicy państwowi tracą wiarygodność. Po raz kolejny polecił opracować nowy program rozwoju języka państwowego (*Президент Киргизии...*, 2019).

Równolegle wciąż przebijają się głosy, by język rosyjski został pozbawiony statusu języka oficjalnego, jaki zapewnia mu konstytucja (m.in. wypowiedź byłego prokuratora generalnego Azimbieka Bieknazarowa, podczas odbywającego się 15 stycznia 2019 roku kurultaju) (Короткова, 2019). Wcześniej, aby powstrzymać rodzące się wątpliwości i spekulacje – w wywiadzie udzielonym w maju 2018 roku podczas szczytu prezydentów państw-członków Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej – Sooronbaj Dżeenbekow podkreślił rolę języka rosyjskiego, któremu oficjalną pozycję gwarantuje konstytucja. Przywódca państwa zaznaczył wówczas, że Kirgistan nie chce stracić tego, co osiągnął przez siedemdziesiąt lat funkcjonowania w ramach Związku Sowieckiego, zatem obecnie należy rozszerzać politykę językową i stwarzać warunki do nauki także innych języków. Zwrócił uwagę, iż język rosyjski pozostaje językiem integracji w takich strukturach jak Euroazjatycka Unia Gospodarcza i Wspólnota Państw Niepodległych (Короткова, 2019).

Bezspreczne i niegasnące zapotrzebowanie na ten język warunkowane jest w XXI wieku przez milionową falę migrantów zarobkowych pracujących w Rosji. Ponadto jego znajomość otwiera dla młodzieży możliwość podjęcia studiów w Rosji (także bezpłatnych), które w Kirgistanie wciąż uznaje się za prestiżowe (Банников, Короткова, 2018). Wprawdzie wobec rosnącej dynamiki przemian współczesnego świata także i w tym kraju dla pokolenia urodzonego po rozpadzie Związku Sowieckiego zdoby-

wanie edukacji w Moskwie stanowi już tylko jeden z wariantów obok Pekinu i Sztambułu. W zależności od intensywności oraz przewagi określonych wpływów kulturowych w konkretnych wspólnotach i regionach Kirgistanu nowa generacja styka się z językiem arabskim (w sferze religii, kultury, wykształcenia), a także chińskim (w obszarze nauki, techniki, wykształcenia). W dużych miastach z kolei młodzież przywykła, że rolę języka pośredniczącego w pozyskiwaniu zaawansowanej informacji odgrywa język angielski. Przyczyniła się do tego także działalność organizacji pozarządowych, placówek dyplomatycznych, organizowane kursy, szkolenia i warsztaty, nowatorskie i atrakcyjne dla młodych ludzi projekty, w których językiem roboczym stał się angielski. Ideałem byłby tu dobór dwóch, trzech języków. Niestety, w nowych warunkach transformacji decydują możliwości dostępu do poszczególnych sfer rozwoju i edukacji, a te bywają ograniczane przez decyzje polityczne, systemową niewydolność kraju oraz w dużej mierze przez brak środków finansowych.

Bibliografia

- Ajtmatow Cz., 2017, *Dzieciństwo. Wspomnienia autobiograficzne*, tłum. J. Piaseczna, Biszkek.
- Górecki W., 2018, *Buran. Kirgiz wraca na koń*, Wołowiec.
- Кельнер-Хайнкелле Б., Ландау Я.М., 2015, *Языковая политика в современной Центральной Азии. Национальная и этническая идентичность и советское наследие*, Москва.
- Медушевский Н.А., Шишкина А.Р., 2014, *Образовательные системы стран Центральной Азии. Вызовы, риски и перспективы регионального сотрудничества*, [w:] А.В. Коротаев, Л.Е. Гринин, Л.М. Исаев, А.Р. Шишкина (ред.), *Системный мониторинг глобальных и региональных рисков*, вып. 5, Волгоград.
- Национальный статистический комитет Кыргызской Республики, 2010, *Перепись населения и жилищного фонда Кыргызской Респу-*

блики 2009 года, Книга III (в таблицах). Регионы Кыргызстана, Бишкек.

Омуркулова-Озерска Э.А., Кийизбаева Ж.Р., 2018, *Кыргызстан. Расширенный миграционный профиль 2015-18*, Миссия Международной Организации по Миграции (МОМ) / Агентство ООН по миграции в КР, Бишкек.

Kellner-Hajnkelle B., Landau Ā.M., 2015, *Jazykovaja politika v sovremennoj Centralnoj Azii. Nacionalnaja i ehničeskaja identičnost i sovet-skoe nasledie*, Moskva.

Medushevskij N.A., Shishkina A.R., 2014, *Obrazovatelnye sistemy stran Centralnoj Azii. Vyzovy, riski i perspektivy regionalnogo sotrudničestva*, [w:] A.V. Korotaev, L.E. Grinin, L.M. Isaev, A.R. Shishkina (red.), *Sistemnyj monitoring globalnykh i regionalnykh riskov*, вып. 5, Volgograd.

Nacionalnyj statističeskij komitet Kyrgyzskoj Respubliki, 2010, *Perepis naselenija i zhilishhnogo fonda Kyrgyzskoj Respubliki 2009 goda*, Книга III (v tablicakh): Regiony Kyrgyzstana, Bishkek.

Омуркулова-Озерска Э.А., Кийизбаева Ж.Р., 2018, *Кыргызстан. Расширенный миграционный профиль 2015-18*, Миссия Международной Организации по Миграции (МОМ) / Агентство ООН по миграции в КР, Бишкек.

Źródła internetowe

Ажыматов З., 2017, *Правительство меняет отношение к кыргызскому языку*, 28 XI, online: <https://rus.azattyk.org/a/28883537.html>.

Акунов А., 2012, *Лозунгами межнациональное согласие не установить*, 21 V, online: http://www.region.kg/index.php?option=com_content&view=article&id=511:2012-05-21-06-40-08&catid=5:obshestvo&Itemid=6”.

Банников В., Короткова Е., 2018, *Зачем кыргызстанцам русский язык?*, 29 XI, online: <http://www.news-asia.ru/plugins/news/view/category/topical/id/11698>.

День государственного языка в Кыргызстане, 2019, online: <https://www.calend.ru/holidays/0/0/2507/>.

Закон Кыргызской Республики от 25 мая 2000 года „Об официальном языке Кыргызской Республики”, 2000, online: <http://www.rusinkg.ru/russkij-yazyk/article/41-russkij-yazyk-v-kirgizii/426-zakon-kyrgyzskoj-respubliki-ob-ofitsialnom-yazyke-kyrgyzskoj-respubliki>.

- Закон о языках народов СССР от 24 апреля 1990 года*, 1990, online: <http://www.economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data01/tex10935.htm>.
- Иващенко Е., 2013, *Кыргызстан. Чиновников научат говорить и писать по-киргизски*, „Фергана”, 26 III, online: <https://www.fergana.news.com/articles/7670>.
- Иманалиева, Э., 2018, *В КР складывается парадоксальная ситуация с русским языком*, 10 X, online: http://www.region.kg/index.php?option=com_content&view=article&id=2861:2018-10-10-12-19-35&catid=45:2017-11-27-16-18-12&Itemid=8.
- Калишевский М., 2014, *Русские Кыргызстана: Исход необратим?*, „Фергана”, 29 VIII, online: <https://www.fergananews.com/articles/8232>.
- Короткова Е., 2019, *Русский язык в Кыргызстане хотят лишить статуса официального*, 15 I, online: <http://www.news-asia.ru/view/11813>.
- Летняков Д.Э., 2015, *Роль русского языка в постсоветской Центральной Азии*, „Полития” no. 4 (79), online: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-russkogo-yazyka-v-postsovetskoj-tsentralnoj-azii>.
- Надо ли скрывать межэтнические конфликты в Кыргызстане?*, 2012, „Белый Парус”, 11 I, online: <https://parusk.info/glavnaya/55588-55588.html>.
- Национальная программа развития государственного языка и совершенствования языковой политики в Кыргызской Республике на 2014-2020 годы*, 2013, „Слово Кыргызстана”, online: <http://slovo.kg/?p=27080>.
- Национальный статистический комитет Кыргызской Республики, 2018, *Демографический ежегодник Кыргызской Республики: 2013-2017*, Бишкек, online: <http://www.stat.kg/media/publicationarchive/c98319ab-1c36-44a4-b473-90f99860b079.pdf>.
- Пантелеева Е., 2019, *При зачислении в вузы КР абитуриенты со знанием кыргызского получают преимущество*, 11 I, online: <http://www.news-asia.ru/view/11800>.
- Постановление Жогорку Кенеша Кыргызской Республики от 22 апреля 2011 года „О комплексных мерах по реализации норм Закона Кыргызской Республики „О государственном языке Кыргызской Республики”*, 2011, online: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/70420?cl=ru->

- Постановление Правительства Кыргызской Республики от 5 марта 2013 года „О мерах по обучению государственных и муниципальных служащих государственному языку и переводу делопроизводства на государственный язык”, 2013, online: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/942018>.
- Указ Президента Кыргызской Республики „О Национальной программе развития государственного языка и совершенствования языковой политики в Кыргызской Республике на 2014-2020 годы (с изменениями от 17.02.2015 г.)”, 2015, online: https://online.zakon.kz/service/doc.aspx?doc_id=31566336.
- Президент Киргизии раскритиковал качество документов на го-
сударственном языке, 2019, 23 IX, online: <https://regnum.ru/news/polit/2726810.html>.
- Русский язык и его статус в Кыргызстане, 2013, „Великая Эпоха”,
24 IV, online: <https://www.epochtimes.ru/content/view/73695/3/>.
- ТЮРКСОЙ объявил 2018-й годом Айтматова, 2017, 7 XII, online:
<https://rus.azattyk.org/a/28902432.html>.
- Хаур В., 2005, Демографические тенденции, формирование на-
ций и межэтнические отношения в Киргизии, [w:] „Демоскоп
Weekly”, но. 197-198, 4-7 IV, online: <http://www.demoscope.ru/weekly/2005/0197/analit04.php/>.
- Цой А., 2018, К чему приведет переход на кыргызскоязычное делопро-
изводство?, „Вечерний Бишкек”, 18 X, online: https://www.vb.kg/doc/374577_k_chemu_privedet_perehod_na_kyrgyzskoiazychnoe_deloproizvodstvo.html.
- Юсупханов Т., 2013, Ситуация вокруг русского языка в Кыргызста-
не, 18 IV, online: <http://www.easttime.ru/analytics/kyrgyzstan/situatsiya-vokrug-russkogo-yazyka-v-kyrgyzstane>.
- Azhymatov Z., 2017, *Pravitelstvo menjaet otnoshenie k kyrgyzskomu jazyku*, 28 XI, online: <https://rus.azattyk.org/a/28883537.html>.
- Akunov A., 2012, *Lozungami mezhnacionalnoe soglasie ne ustanovit*, 21 V, online: http://www.region.kg/index.php?option=com_content&view=article&id=511:2012-05-21-06-40-08&catid=5:obshestvo&Itemid=6”.
- Bannikov V., Korotkova E., 2018, *Zachem kyrgyzstancam russkij jazyk?*, 29 XI, online: <http://www.news-asia.ru/plugins/news/view/category/topical/id/11698>.

- Den gosudarstvennogo jazyka v Kyrgystane*, 2019, online: <https://www.ca-land.ru/holidays/0/0/2507/>.
- Zakon Kyrgyzskojj Respubliki ot 25 maja 2000 goda „Ob oficialnom jazyke Kyrgyzskojj Respubliki”*, 2000, online: <http://www.rusinkg.ru/russkij-yazyk/article/41-russkij-yazyk-v-kirgizii/426-zakon-kyrgyzskoj-respubliki-ob-ofitsialnom-yazyke-kyrgyzskoj-respubliki>.
- Zakon o jazykakh narodov SSSR ot 24 aprelja 1990 goda*, 1990, online: <http://www.economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data01/tex10935.htm>.
- Ivashhenko E., 2013, *Kyrgyzstan. Činovnikov nauchat govorit i pisat po-kirgizski*, „Fergana”, 26 III, online: <https://www.fergananews.com/articles/7670>.
- Imanalieva, È., 2018, *V KR skladyvaetsja paradoksalnaja situacija s rus-skim jazykom*, 10 X, online: http://www.region.kg/index.php?option=com_content&view=article&id=2861:2018-10-10-12-19-35&catid=45:2017-11-27-16-18-12&Itemid=8.
- Kalishhevskij M., 2014, *Russkie Kyrgyzstana. Iskhod neobratim?*, „Fergana”, 29 VIII, online: <https://www.fergananews.com/articles/8232>.
- Korotkova E., 2019, *Russkij jazyk v Kyrgyzstane khotjat lishit statusa ofi-cialnogo*, 15 I, online: <http://www.news-asia.ru/view/11813>.
- Letnjakov D.È., 2015, *Rol russkogo jazyka v postsovetsoj Centralnoj Azii*, „Politija”, no. 4 (79), online: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-russkogo-yazyka-v-postsovetsoj-tsentralnoj-azii>.
- Nado li skryvat mezhehtnicheskie konflikty v Kyrgystane?*, 2012, „Belyj Parus”, 11 I, online: <https://paruskg.info/glavnaya/55588-55588.html>.
- Nacionalnaja programma razvitija gosudarstvennogo jazyka i sovershenstvovaniya jazykovoj politiki v Kyrgyzskojj Respublike na 2014–2020 gody*, 2013, „Slovo Kyrgystana”, online: <http://slovo.kg/?p=27080>.
- Nacionalnyj statističeskij komitet Kyrgyzskojj Respubliki*, 2018, *Demografičeskij ezhegodnik Kyrgyzskojj Respubliki: 2013-2017*, Bishkek, online: <http://www.stat.kg/media/publicationarchive/c98319ab-1c36-44a4-b473-90f99860b079.pdf>.
- Panteleeva E., 2019, *Pri zachislenii v vuzy KR abiturienty so znaniem kyr-gyžskogo poluchat preimushhestvo*, 11 I, online: <http://www.news-asia.ru/view/11800>.
- Postanovlenie Žogorku Kenesha Kyrgyzskojj Respubliki ot 22 aprelja 2011 goda „O kompleksnykh merakh po realizacii norm Zakona Kyrgyzskojj Respubliki „O gosudarstvennom jazyke Kyrgyzskojj Respubliki”*, 2011, online: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/70420?cl=ru->

- Postanovlenie Pravitelstva Kyrgyzskojj Respubliki ot 5 marta 2013 goda „O merakh po obucheniju gosudarstvennykh i municipalnykh sluzhashhikh gosudarstvennomu jazyku i perevodu deloproizvodstva na gosudarstvennyj jazyk”*, 2013, online: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/942018>.
- Ukaz Prezidenta Kyrgyzskojj Respubliki „O Nacionalnoj programme razvitiya gosudarstvennogo jazyka i sovershenstvovanija jazykovojj politiki v Kyrgyzskojj Respublike na 2014-2020 gody (s izmenenijami ot 17.02.2015 g.)”*, 2015, online: https://online.zakon.kz/service/doc.aspx?doc_id=31566336.
- Prezident Kirgizii raskritikoval kachestvo dokumentov na gosjazyke*, 2019, 23 IX, online: <https://regnum.ru/news/polit/2726810.html>.
- Russkij jazyk i ego status v Kyrgyzstane*, 2013, „Velikaja Ėpokha”, 24 IV, online: <https://www.epochtimes.ru/content/view/73695/3/>.
- TŪRKSOJJ objavil 2018-jj godom Ajtmatova*, 2017, 7 XII, online: <https://rus.azattyk.org/a/28902432.html>.
- Khaug V., 2005, *Demograficheskie tendencii, formirovanie nacij i mezhehtnitcheskie otnoshenija v Kirgizii*, [w:] „Demoskop Weekly”, no. 197-198, 4-7 IV, online: <http://www.demoscope.ru/weekly/2005/0197/analit04.php/>.
- Cojj E., 2018, *K chemu privedet perekhod na kyrgyzskojazychnoe deloproizvodstvo?*, „Vechernijj Bishkek”, 18 X, online: https://www.vb.kg/doc/374577_k_chemy_privedet_perehod_na_kyrgyzskoiazychnoe_delo_proizvodstvo.html.
- Jusupkhanov T., 2013, *Situacija vokrug russkogo jazyka v Kyrgyzstane*, 18 IV, online: <http://www.easttime.ru/analytics/kyrgyzstan/situatsiya-vokrug-russkogo-yazyka-v-kyrgyzstane>.

Kirgistan, niewielka centralnoazjatycka republika, od trzydziestu lat zмага się z trudem niepodległości. Ten górski kraj, stanowiący niegdyś odległe peryferie Związku Radzieckiego, dzisiaj pod wieloma względami jest inspirującym demokratycznym wyjątkiem na tle państw regionu. Mimo to w procesie formowania nowoczesnego państwa, zintegrowanego z gospodarką światową organizmu ekonomicznego czy otwartego społeczeństwa, młoda republika kirgiska styka się z podobnymi trudnościami, co jej poradzieccy sąsiedzi. Nie zawsze radzi sobie z nimi lepiej, niewątpliwie natomiast czyni to w sposób bardziej otwarty.

Kirgiska transformacja jest intrygująca pod wieloma względami. Poza rzucającym się w oczy aspektem politycznym otwartość zachodzących w republice zmian umożliwia śledzenie innych istotnych przemian: gospodarczych, społecznych czy kulturowych, a także dokonywanych przez republikę wyborów międzynarodowych. Kirgistan niekoniecznie osiąga spektakularne sukcesy na tych polach, niemniej jednak dylematy rozwoju, stojące przed nim, w znacznej mierze są również problemami jego sąsiadów. Zasobniejsze w surowce i pozornie stabilniejsze Kazachstan czy Uzbekistan niechętnie jednak te problemy komunikują. Dlatego też analiza wydarzeń i procesów zachodzących w Kirgistanie pozwala na ukazanie szerszego kontekstu regionalnego i swoiste „odkodowanie” tamtejszej rzeczywistości.

Ze wstępu

<https://akademicka.pl/>

ISBN 978-83-8138-107-9

9 788381 381079

